

Con Mèo trong tiếng ng, thành ngữ Việt Nam

Tác Giả- Đáng Quác Minh Dáng
Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 16:26

Con mèo, con méo, con meo - Muán ăn thát chuát thì leo xà nhà.

Trong bài về vá "Mái Hai Con Giáp", mèo đác phác háa nhá sau:

...Tuái Mão, là con mèo ngoao
Hay quáu hay quáào, ăn váng quá tinh.

Mèo là loài thú đác thuán đáng tá lâu và trá thành mát con vát thân thiát, háu ích đái vái các gia đánh. Cũng tá rát lâu, nuôi mèo, “chái” mèo là thú vui cáa các gia đánh – đác biát là gia đánh khá giá (cháng hán, trong giai thoái Truyán Tráng Quánh có truyán Ăn trám mèo). Nhân năm mái Tân Mão đán, chúng tôi thá làm cuác kháo sát vá con mèo trong văn hóa dân gian – cháyá là qua táng, thành ngữ cáa Viát Nam.

Trác khi tìm hiáu ván đá, xin đác nói sá vá tên gái. Ngoài tên gái quen thuác thuán Viát là mèo, còn vát này còn đác gái báng các khác tên nhá: máo, miáu (Hán Viát), máu, miu và gán đây, “dân nháu” còn “sáng táo” ra tên gái mái là “tiáu há”!

“Mát đám” trong quan niám dân gian

Kháo sát kho tàng táng, thành ngữ ngái Viát, chúng tôi nhán tháy ráng, mèo có vá bá mát đám trong quan niám dân gian. Sá câu thành ngữ, táng có sá xuát hián cáa mèo mang nghĩa tích cá không nhiáu lám. Chúng tôi chá tháy 04 lán mèo có “phát huy hoàng”. Đó là khi cha ông mô tá cách ăn táng, “ăn nhá nhá” cáa mèo và tá đá mánh câu nói “Ăn nhá nhá nhá mèo” đá khuyán ngái phán vá nát ăn. Phán ăn nhá nhá đác khen là có nát. Nháng đán ông ăn nhá mèo thì bá chá bai, cho là tát xáu. Khi so sánh cách ăn cáa hai phái này, dân gian đá nói “Nam thác nhá há - ná thác nhá miu” là váy. Ngoài câu thành ngữ trên, chúng tôi còn

Con Mèo trong tục ngữ, thành ngữ Việt Nam

Tác Giả: Đäng Quäc Minh Đäng
Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 16:26

thäy thêm 2 câu näa có ý nghĩa tích cäc khi nói vä mèo là Có ăn nhät mäi thäng täi mèo. Câu này ngä ý nói khi lâm cänh khä thì ngä i ta mäi biät thäng ngä i không may män bäng mình. Câu Mèo con bät chuät cäng chäng i trä tuäi tài cao, làm đäc viäc mà nhiäu ngä i län làm không näi. Riêng câu Rình nhä mèo rình chuät đä chä ý chí và sä kiên nhän, siêng năng khi thäc hiän công viäc cäa mät ai đó nhäng cũng có nghĩa là chê bai ai đó tò mò, xäm soi chuyän ngä i khác. Câu Mèo già hóa cáo ngä ý nói ngä i già säng lâu nên đäc kät đäc nhiäu kinh nghiäm quý báu. Ngoài ra, nó còn nghĩa là ngä i mäi đäu làm viäc gì thì rät ränh nhät, nhäng ä lâu năm thì tinh ma ranh mãnh. Hai câu này có nghĩa trung tính, ý nghĩa kép.

Ngoài nhäng đä m sáng trên, sä còn läi là các thành ngữ, tục ngữ mà hình änh cäa mèo đäc nhìn väi cái nhìn tiêu cäc. Chäng hän nhä đä nói vä kä hà tiän, bän xän, dân gian nói Buäc cä mèo, treo cä chó. Khi chê nhäng ngä i đän đän, ngu ngäc hoäc không có tài năng ngä i xäa cũng läi mèo vào Chó gio, mèo mù. Ai đó tä vä täc giän ngä i khác bäng cách chäi mäng vu vä thì đäc mô tä là chäi chó mäng mèo hay khi bäc mình ngä i khác mà trät giän qua nhäng con vät nuôi trong nhà thì gäi là Đá mèo, quèo chó. Ngay cä mät täp tính rät đáng quý – mà con ngä i cũng cän phäi häc là träc khi đäi tiän, mèo thäng moi mät lä đä sau khi “hành sä” xong thì chôn đäu đi cũng bäng gia chä nói Giäu nhä mèo giäu cät. Câu này ý chê nhäng ngä i giäu đä m thägì, đäu gäí đó quá ä là kä. Män thói quen läm nhä mèo ăn väng đä ám chänhäng kä cä tình che giäu täi läi bäng cách im läng tuyät đäi, hoäc nhäng kä hä thäy läi là giäu giä m häng mät mình, không cho ai hay biät.

Thäng mèo nhät là khi nói vä häng ngä i vô läi, trai träm cäp, gái läng loạn khiän ai cũng khinh ghét thì dân gian nói đä Mèo mä gà đäng. Täng đäng väi thành ngữ này là câu: Mèo hoang läi gäp chó hoang/anh đi ăn träm gäp näng bät khoai. Và đäc biät, do quan niäm mê tín, ngä i ta cho räng tä đäng mèo đän nhà thì thäng mang läi đäu xui säo: Mèo đän nhà thì khó, chó đän nhà thì giàu.

Vä mäi quan hä cäa mèo väi các con vät khác có vä cũng không...än läm. Träc hät là quan hä väi chó. Mèo väi chó thäng tranh giành thäc ăn cäa nhau, cän xä nhau. Chính vì väy mà khi anh em trong gia đình hay mâu thuän, cãi län nhau, bä mä hay so sánh: “Anh em nhä chó väi mèo”. Nhäng có lä mäi quan hä giäa chuät và mèo mäi là đä m không thä bä qua. Ngä i ta cho räng đó là “mäi thù truyän kiäp”. Đa sä khi nói đän chuät là ngä i ta nhäc đän mèo, và ngä c läi: Con mèo, con méo, con meo/Muän ăn thät chuät thì leo xà nhà. Nói vä “thâm tình” này, ngä i ta hay nhäc đän câu đäng dao trào läng: Con mèo mà träo cây cau/Häi thăm chú chuät đi đầu väng nhà/Chú chuät đi chä đäng xa/Mua mäm mua muäi giä cha chú mèo.

Män hình änh mèo đä gäi gä m nhäng kinh nghiäm, triết lý nhân sinh

Song song với nhän đänh trên, tác giä dân gian đã män hình änh mèo đä gäi gäm nhäng kinh nghiệm, đúc kết nhäng triết lý säng äđäi.

Träc hät, đó là kinh nghiệm cänh giác khä năng ăn väng cäa mèo bäng cách Chä treo, mèo đäy hoäc Mä (chä đä) đä miäng mèo. Nhiäu nhät là män hình änh cäa mèo đä gäi gäm, đúc kết hoäc phê phán nhäng thói hä đäi. Chäng hän nhä, khi ai đó tä đäc vä tài cán cäa mình, quá tä tin vào khả năng chäc thäng cäa mình, dân gian nhäc: Chäng biät mèo nào cän mäu nào. Câu này ý nói mäi ngäïi đäu có sä träng riêng cäa ngäïi äy, chäa chäc ai đã hän ai. Tä công viäc cäa mäi loài: Chä giä nhà, mèo bät chuät, dân gian khái quát: ai cũng có nghä nghiäp chuyên môn cäa mình, đäng tä nänh nhau, và cũng đäng can thiäp vào viäc cäa nhau. Nhän đänh Không có chó bät mèo ăn cät ý nói phäi dùng mät ngäïi trong mät tình huäng bät đäc đä, không đúng väi sä träng, khä năng cäa ngäïi đó. Khi bät tay vào viäc, dân gian khuyên räng Mèo nhä bät chuät con. Câu này ngä ý nhäc nhä hãy biät liäu säc mình mà đäm đäng công viäc. Tài hän säc män mà ham đäm trách viäc län thì chä chuäc läy thät bäi thôi. Do väy mà khi nói vä ai đó làm mät viäc nguy hiäm, liäu län, dân gian nói Chuät cän dây buäc mèo hoäc Chuät gäm chân mèo. Đä phê phán kä không thäy läi mình, mà chä thäy läi ngäïi, dân gian nói Chä chê mèo läm lông. Mät ngäïi tài thô trí thiän mà muän cáng đáng viäc län lao quá säc mình, không đúng väi khä năng cho phép dân gian nói Mèo vät đän räm. Còn nhäng ngäïi không có tài cán gì, nhäng läi đòi häi quyän läi cao thì dân gian läi phê phán Mèo miäng đòi ăn xôi vä. Nhäng ngäïi không có tài năng đi lang thang, vä vän thì bä dân gian chê là Chä khä mèo läc. Hình änh Mèo mù móc cäng đäc dân gian män đä chä nhäng kä không còn phäng kä sinh nhai. Câu nói quen thuäc Mèo khen mèo dài đuôi thäc ra, còn mät vä näa “Chuät khen chuät nhä đä chui, đä träu. Câu này ý chê trách ai đó quá tä cao, tä hào vä bän thân. Suy tä vä chuyän quyän chäc, đäa vä thì män n täng quan cäa cäp väi mèo: Hùm mät häu hän mèo mät thät. Càng mät quyän läi ä đäa vä cao thì càng đau khä hän ngäïi ä đäa vä thäp.

Dân gian khá đä äng väi nhäng ngäïi đàn bà bä chäng chê, chäng bä vì hä đän, phäi vä nhà cha mä ruät, thay vì chä còn biät âm thäm säng đän già, không mong đäc ai cäïi häi näa, nhäng läi khoa träng nä kia đä cäng cä danh giá mình. Hä phê phán rät tinh tä Mèo lành ai nä cät tai/gái kia chäng räy khoe tài làm chi? Täng đäng väi nhän đänh này là câu Mèo lành chäng ä mä, ä lành chäng ä hàng cäm. Tä đó, dân gian gäi gäm nhäng bài häc trong quan hä vä chäng: Vä quá chiäu ngoen ngoän nhä chó con liäm mät/vä phäi räy tiu nghäu nhä mèo lành mät tai. Câu này có ý khuyên các ông chäng không nên nuông chiäu vä quá, mà cũng không nên hiäp đáp quá. Nuông chiäu thì vä län mät, lâu đän sä län áp quyän chäng. Còn hiäp đáp thì vä buän räu, gia đänh mät hòa khí, mät hänh phúc.

Trên đây là vài phác thäo vä chân dung con mèo trong kho tàng văn hóa dân gian. Bäc tranh chung vä mèo là...mät đäm. Tuy nhiên, ngäïi viät nghĩ räng, mèo đã/đang làm vät hy sinh, làm

Con Mèo trong tíc ng, thành ng Vi t Nam

Tác Giả: Đ ng Qu c Minh D ng
Thứ Ba, 01 Tháng 2 Năm 2011 16:26

t m bia đ cho chúng ta th y rõ nh ng v n đ c a cu c s ng đ t đó mà s ng t t, s ng vui đ i h n. Đây cũng là tâm nguy n và mong c c a chúng tôi khi vi t nh ng dòng này.